

Čís. 5778.

Nárok proti státu na náhradu škody, způsobené vojskem na Slovensku.

I přímé odebrání vypožadovaných movitých věcí spadá pod válečné úkony podle čl. LXVIII:1912. V případě potřeby mohou věci přímo vojskem (bez spolupůsobení správních neb obecních úřadů) a přímo od držitelů býti vypožadovány, ba i v jejich nepřítomnosti odebrány. Přímé vypožadování neb odebrání potřebných věcí jest válečným úkonem držitele i tehdy, když přímá cesta nebyla sice nezbytnou, ale přece byla nastoupena. Náhradu jest tu uplatňovati pořadem správním.

Stát ručí za škodu, byly-li při pátrání po ukrytých prý zbraních rozvlečeny neukázněným vojskem jiné movitosti.

(Rozh. ze dne 23. února 1926, R I 1087/25.)

Žalobce domáhal se na Československém eráru náhrady škody, již prý mu způsobilo v listopadu 1918 československé vojsko na Slovensku, odnesši z jeho bytu předměty a zásoby, jež částečně spotřebovalo a částečně rozvleklo. Námitce nepřípustnosti pořadu práva vyhověl s o u d p r v é s t o l i c e (zemský civilní soud v Praze), pokud šlo o náhradu za věci vojskem spotřebované, a žalobu v tomto směru odmítl (usnesení v odstavci prvním rozsudku), jinak žalobě nevyhověl (odstavec druhý rozsudku). O d v o l a c í s o u d zrušil napadený rozsudek i s usnesením obsaženým v jeho prvním odstavci, a vrátil věc prvému soudu, by, vyčkaje pravomoci ji znovu projednal a rozhodl. D ů v o d y: Prvý soud vyhověl námitce nepřípustnosti pořadu práva a odmítl žalobu, pokud jde o náhradu za předměty čsl. vojskem v listopadu 1918 v obydlí žalobcově zabrané a ku vlastní potřebě použité (spotřebované), neměl však pro toto usnesení spolehlivého skutkového základu a nelze toto usnesení odůvodniti ani poukazem na § 30 druhý odstavec zák. čl. LXVIII:1912. Strana žalovaná učinila sice námitku nepřípustnosti pořadu práva, ale odůvodňovala ji tím, že místnosti v domě strany žalující byly zabrány podle onoho zákona. Prvý soud zjistil spolehlivě, že v době, o kterou se jedná, vojsko v bytě žalobcově ubytováno nebylo, a nezjistil tedy, že tento byt byl pro vojsko zabrán. Tím byla námitka strany žalované vyvrácena a, vyhověv přes to námitce, učinil tak první soud nemaje pro to skutkového základu, o který se tato námitka opírala a byl by mohl žalobu pro nepřípustnost pořadu práva odmítnouti jen z moci úřední. Leč ani pro to neposkytují skutečnosti ve sporu zjištěné spolehlivého základu. Ani strana žalovaná netvrdila ani žádný ze svědků, jmenovitě ani Josef K., který tehdy byl velitelem praporu, nepotvrdil, že vojsko z bytu strany žalující nějaké předměty ve smyslu §u 30 zákona čl. LXVIII:1912 požadovalo, a, kdyby se tak bylo stalo, byl by musil v prvé řadě Josef K. jako velitel oddílu o tom věděti, poněvadž přímé požadování věcí prvním soudem blíže označených bez spolupůsobení politických úřadů a obecního představenstva bylo by se mohlo státi jen za zodpovědnosti velitele, který měl k tomu přibrati důvěrníky. Poněvadž tento

zákonný postup při vynášení předmětů z bytu žalobcova za účelem použití (spotřebování) vojskem zachován nebyl, byly veškeré předměty, jež prvý soud blíže vypočítává, žalobci odňaty způsobem protizákonným a proto nelze v tomto případě použít §§ 24, 30 a 33 cit. zákona. Pokud tedy prvý soud těchto předpisů použil, neposoudil věc po stránce právní správně a proto jeho usnesení, kterým žaloba pro nepřípustnost pořadu práva byla odmítnuta, nemůže obstát. Důsledkem toho bude nutno řešit celý spor jednotně a to rozsudkem. Prvý soud zjistil, že některé součástky bytového zařízení žalobcova byly dopraveny do kanceláře roty a tam používány, tak zejména vysoké stojací hodiny, klubovky, nějaké židle a 2 psací stroje, a považuje patrně za zjištěno i to, že zásoby potravin a paliva z obydlí žalobcova odnesené byly spotřebovány pro účely téže roty. Jak shora dovozeno, jde tu vesměs o postup nezákonný, ale naproti tomu nelze důvodně tvrdit, že tento postup byl excesem (výtržností) vojska mimo službu. Vždyť ve všech těchto případech se jednalo o opatřování a uspokojování potřeb roty a je jasno, že vojáci, kteří tak činili, činili tak u výkonu své služby. Vždyť podle svědectví Gustava P-a opatřoval pytle na zemědělské nářadí žalobcovy docela důstojník roty a tu zajisté nelze mluvit o excesu vojska mimo službu. Nejinak má se věc ve příčině věcí, kterých používalo vojsko ve své kanceláři, přenesši je tam z bytu žalobcova. Prvý soud nepovažuje tvrzení žalobcovo, že důstojníci roty, zejména velitel její dopustili se hrubého zanedbání dozoru a kázně a že zejména velitel roty, ač měl vědomost o zavlečení bytového zařízení žalobcova, choval se trpně a uvádí, že svědci nepotvrdili, že buď velitele roty nebo jiného důstojníka o nepřípustnostech nerozuměli a o nápravu žádali, při tom však nezaujal stanoviska k výpovědím svědků, kteří potvrdili, že domovní prohlídky byly konány pod vedením kapitána K-a po případě jiných důstojníků a že kusy nábytku a jiné věci byly z bytu žalobcova vynášeny nebo ničeny u příležitosti těchto domovních prohlídek.

Nejvyšší soud vyhověl rekursu, pokud napadeným usnesením odvolacího soudu zrušeno bylo usnesení soudu první stolice obsažené v jeho rozsudku v odstavci 1., kterým námitce nepřípustnosti pořadu práva vyhověno a žaloba ohledně předmětů v odstavci tom uvedených odmítnuta a změnil napadené usnesení odvolacího soudu v ten rozum, že obnovil usnesení soudu první stolice v prvním odstavci jeho rozsudku; nevyhověl však rekursu, pokud napadeným usnesením odvolacího soudu byl zrušen rozsudek prvního soudu v druhém odstavci.

D ů v o d y:

Ad 1. výroku prvního soudu. Napadené usnesení odvolacího soudu sice rozhodnutí první stolice o námitce nepřípustnosti pořadu práva zrušuje, v pravdě však to není usnesení zrušovací, nýbrž změnovací, toho obsahu totiž, že, kdežto prvý soud námitce nepřípustnosti pořadu práva vyhověl, druhý námitku tu zamítá a tudíž soudu první stolice ukládá, aby ve věci samé jednal a rozhodl. Podle toho tedy bylo rozhodnouti o rekursu do usnesení druhé stolice tak, jakoby znělo na změnu. S náhledem druhé stolice, že věc patří na pořad práva, nemůže

nejvyšší soud souhlasiti. Že i odevzdání vypožadovaných movitých věcí spadá pod úkony válečné podle zák. čl. LXVIII:1912, o tom nemůže býti vzhledem k předpisům §§ 1, 23 a zvláště 24 zajisté pochyby. Přejde jen na výklad předpisů §§ 27 a 30. Dle §u 27 určuje zásadně ministr zemské obrany, v jakém objemu, kdy a kde povinnost k válečným úkonům nastává, v naléhavých případech mohou však vojenští velitelé (úřady) vznésti požadavek přímo na správní úřady, v mimořádných případech bezprostředně na obce, při čemž úřady ty pokud se týče obce dodání válečných úkonů nařídí. V případě pilné potřeby mohou dokonce nevyhnutelně nutné výkony přímo od povinných osob býti vypožadovány. Dle §u 30 mohou správní úřady a obecní představenstva v případě odpírání nebo zdržování válečného úkonu vymáhati jej i pořadem důhonu a k tomu cíli i vyžádati si vojenskou assistenci. Jestliže však požadavku se nevyhoví včas aneb v žádané míře a je-li to naprosto nemožno, dožádati se spolupůsobení správních úřadů nebo obcí, mohou výkony bez jich intervence přímo vojskem býti vypožadány a při odpírání nebo zprotivení se za zodpovědnosti velitele vynuceny býti nebo v nepřítomnosti držitele odebrány býti (roz. věci předmět úkonu tvořící), jen má velitel v tomto případě dle možnosti přibrati důvěrníky. Dle toho mohou potřebné předměty v případě potřeby přímo vojskem (bez intervence správních neb obecních úřadů) a přímo od držitelů vypožadovány, ba i v jejich nepřítomnosti odebrány býti. Zda zrovna takový případ nastal, t. j. podmínky přímého vypožadování neb odebrání tu jsou čili nic, nemůže býti rozhodno, neboť velmi často bude to velmi pochybno, pokud se týče nebude lze na vojsku žádati, by napřed provádělo podrobné zkoumání, zda to možno či nemožno provésti předepsanou pravidelnou úřední cestou, a zákon zajisté nechce, by v případech, kde snad by to bylo dalo se provésti i úřední cestou, vojsko to provedlo přímo, nepovažovalo se to už za vypožadování; neboť nemělo-li by to považováno býti za vypožadování, zač tedy? Není a nemůže to býti nic jiného, neboť je-li přímé vypožadování neb odebrání potřebné věci válečným úkonem držitele v případě, že cesta přímá byla nezbytná, musí jím býti, i když byla zbytná, ale přece byla nastoupena. Zkrátka protivou vypožadování neb odebrání je teprv odcizení, kde odnímající chce si věc přivlastniti bez úplaty; kde však je hotov k úplatě, t. j. kde dle povahy věci je vyloučeno, že obmýšlel plnění, loupež, krádež, zkrátka deliktní nabytí, tam je to pořád vypožadováním válečného úkonu a na způsobu, zda se to stalo nepřímo úřady či bezprostředně mezi vojskem a držitelem nezáleží. Z toho důvodu je též lhostejno, zda vojsko přibralo důvěrníky čili nic. V tomto případě však nemůže vzhledem k tomu, co nižší stolice zjistily, že totiž potravin užito pro výživu roty a náradí (nábytku) pro vojenskou kancelář a dále, že důstojník roty, o kterou jde, chtěl kupovat pytle, a na otázku svědkovu, proč, odpověděl, že jde pro zemáky k žalobci a že by je zaplatil, kdyby věděl komu, býti o tom pochyby, že odebrání jak potravin tak nábytku stalo se za účelem uspokojení vojenských potřeb, jak sám odvolací soud výslovně uznává, dodáváje, že se tak stalo u výkonu služby. Krytí vojenských potřeb odebráním spadá však pod pojem реквизице. Úmysl реквизиční u zemáků výslovně prohlášen,

avšak ani ohledně ostatních věcí, které byly vojskem buď jako potraviny zužity anebo jako náradí (nábytek) ve vojenských místnostech upotřebovány, nebylo ničeho zjištěno, z čehož by se souditi mohlo, že věci ty byly pro vojenskou potřebu vzaty v úmyslu zničením, neboť jak také, když zužití neb upotřebením stalo se ne v prospěchu osobním toho kterého vojáka, nýbrž k účelům vojenským, k výživě roty neb pro vojenskou kancelář, tedy v zájmu státu? To tedy patrně nemělo býti odcizením bez úplaty, nýbrž odebráním proti úplatě, což jest vypožadováním, byť se stalo i za nepřítomnosti vlastníka. Třetí možnosti však není. Náhrada za vypožadované věci však může býti uplatňována jen správním cestou §u 33 a nikoli pořadem soudním. Bylo proto usnesení odvolacího soudu v tomto kuse změniti a usnesení prvního soudce námitce nepřipustnosti pořadu práva vyhovující obnoviti.

K čís. 2. rozsudku prvního soudu. Jinak má se věc ohledně předmětů, jež nebyly upotřebeny ani na výživu vojska ani pro vojenskou kancelář, nýbrž rozvlečeny, jak první soud praví, jednotlivými vojáky na jich vlastní vrub, to jest, k jich osobnímu prospěchu a tedy odcizeny, nebo rozbity neb poškozeny. Tu především dlužno upozorniti, že skutková povaha §u 92 úst. list., že stát ručí za škodu způsobenou nezákonným výkonem moci veřejné, když mu to zákon, na Slovensku tedy třeba i jen soudní praxe, ukládá, jest dána, jak v rozhodnutí čís. 4310 a dalších podrobněji doličeno, jen tehdy, když osoba nebo věc, ohledně níž škoda způsobena, byla předmětem úředního neb služebního výkonu. Jestliže tedy nižší stolice vycházejí z právního názoru, že stát ručil by jen za ty věci, jež rozvlečeny při výkonu služby, t. j. při příležitosti výkonu domovní prohlídky a nikoli za ony, jež rozvlečeny mimo případ domovní prohlídky, tedy při jiném, neslužebním vniknutí vojáků do domu, je to mylně. Když domovní prohlídka děla se k vůli zmocnění se zbraní v domě snad ukrytých, byly předmětem služebního výkonu domovní prohlídky zbraně, ale ne potraviny a nábytek, leda, že by byly rekvirovány, o což zde nejde, ježto to je již shora vyřízeno a jedná se zde o věci ne rekvirované, nýbrž rozvlečené (odcizené), nebo rozbité neb poškozené. Tak by se jednalo o pouhou výtržnost ve smyslu zákona ze dne 18. března 1920, čís. 187 sb. z. a n., která právního nároku na náhradu věci státu nezakládá. Ale žalobce tvrdí, že tyto výtržnosti, toto odcizení, zničení a poškození, zaviněny byly nedostatkem dozoru a zanedbáním kázně se strany důstojnictva. Jestliže dozor a udržování kázně služební povinností důstojníků, zejména velitele, bylo by arci zanedbání jich, porušení této povinnosti nezákonným výkonem služby a byl by žalobní nárok odůvodněn s tohoto hlediska, kdyby se dokázala zároveň příčinná souvislost mezi tímto zanedbáním služební povinností a výtržností, tudíž škodou. Byla by to sice příčinná souvislost nepřímá, ale i taková dle logiky stačí, jak se v theorii i v praxi obecně uznává, leda že by se dokázalo, že by výtržnost (škoda) zajisté i beztak byla nastala. Ale právě k zjištění tohoto zanedbání dozoru a kázně doplnění odvolacím soudem nařízené čelí. Poněvadž žalovaný erár popřel, že vojsko škodu způsobilo, a tvrdí, že ji způsobil lid, bude ovšem třeba

zjistiti, zda a jakou škodu způsobilo vojsko. Že nějaká škoda vznikla, bylo by třeba zjistiti, i když by řízení i nadále zůstalo zatím omezeno jen na důvod nároku, přesná výše škody ovšem by náležela až do řízení dalšího. Ale proto právě bude uvážiti, zdali by podle okolností, jak se vyvinou, nebylo účelnější, omezení jednání zrušiti (§ 192 c. ř. s.). To se podotýká proto, že už odvolací soud narážel na otázku, v jaké míře škodu už nyní zjišťovati dlužno, a ježto předměty odebrané ad 1. nyní odpadají. Správně konečně je, žádá-li odvolací soud zjištění, lépe řečeno vlastně již vzetí na přetřes otázky, zda poměry v rozhodném čase a místě byly normální, či mimořádné, v čem se tato mimořádnostjevila a byla-li ve vztahu k výtržnosti a jakém, neboť i to je dle stálé praxe nejvyššího soudu pro nárok náhradní rozhodno, ježto soudní praxe slovenská, jež státu ručení ukládá, jen případy dob normálních na mysli má (rozh. čís. 3279 sb. n. s.).

Čís. 5779. •

»Odložení« řízení není »zrušením« ve smyslu třetího odstavce Šu 285 ex. ř.

K nárokům vymáhajících věřitelů, kteří nezrušili prodejové řízení, jest hleděti z moci úřední.

(Rozh. ze dne 23. února 1926, R I 108/26.)

Rozvrhuje výtěžek za exekučně prodané nemovitosti nepřikázal soud první stolice ničeho vymáhající věřitelce na její pohledávku, ježto věřitelka neučinila ani ústní ani písemné přihlášky, ačkoliv následkem podané žaloby opoziční a žaloby excisní až do pravoplatného rozhodnutí těchto sporů bylo řízení exekuční a tedy i řízení prodejové zastaveno, čímž se vymáhající věřitelka stala pouhou zástavní věřitelkou a bylo proto podle Šu 285 ex. ř. třeba, by učinila přihlášku své pohledávky, protože z úřední moci k ní nemohlo býti přihlíženo. Rekursní soud přikázal čistý dražební výtěžek vymáhající věřitelce na částečnou úhradu její pohledávky. Důvody: Byla-li stěžovatelce povolena exekuce usnesením soudu následkem podané žaloby excisní a žaloby opoziční proti dlužnici odložena, nelze tento dočasný odklad exekuce, stavší se proti vůli vymáhající věřitelky považovati za dodatečné zastavení prodejového řízení, jaké má na mysli ustanovení Šu 285 poslední odstavec ex. ř. ve znění novely ze dne 1. června 1914, čís. 118 ř. zák., neboť povolením odkladu exekuce toliko na jmenovanou vymáhající věřitelku omezeného, byla táž sice dočasně z exekučního a prodejového řízení, které si vymohla, vyřazena, nepřestala však býti vymáhající věřitelkou. Došlo-li pak k exekučnímu prodeji svršků, pro vykonatelné pohledávání stěžovatelky zabavených, následkem návrhů jiných vymáhajících věřitelů, ať již v zahájeném prodejovém řízení dále pokračovali nebo sobě nové prodejové řízení vymohli, měl soud první stolice ve smyslu ustanovení Šu 285 poslední odstavec ex. ř. při rozvrhu výtěžku z prodeje zabavených svršků k nároku stěžovatelky z moci